

Motion till riksdagen 2005/06:U247

av **Sten Tolgfors (m)**

Sveriges terrordskyddsberedskap

Motionen delad mellan flera utskott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om terrorismens orsaker och mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om hotet från massförstörelsevapen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om gemensamma insatser mot terrorism.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om skapandet av ett gemensamt missilförsvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samverkan mellan militär och polis.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en terrordskyddsutredning.¹

¹ Yrkandena 5 och 6 hänvisade till JuU.

Fel! Okänt namn på

2 Motivering

Madrid, Beslan, Moskva, Bali och nu London. Vi har tvingats vänja oss vid ständigt återkommande tv-bilder av offer för terrorism.

De terrorattacker som ägt rum visar med tragisk tydlighet att det finns organisationer och kanske stater, som både kan och vill skada världens demokratier.

Händelserna den 11 september 2001 var inte isolerade företeelser. De hade föregåtts av en rad attacker mot amerikanska mål i t.ex. Afrika och USA. Dåden i USA planerades flera år i förväg, enligt vissa uppgifter ända sedan 1996. De har följts av nya dåd. Det finns all anledning att frukta att världen inte sett slutet på terrorn. Det är en ny typ av storskalig terrorism inriktad på massförstörelse, som demonstreras.

3 Vad ligger bakom terrorn?

Det går inte att förklara terroristers agerande med demokratiska ögon, eftersom de per definition inte resonerar på det sätt demokrater gör.

Enskilda terrorister kommer från många olika länder, men det är bara ett fåtal länder som aktivt stött terrorister. Dessa länder har gett terrorister möjlighet att träna, ha baser, finansiera sin verksamhet och planera terror utifrån sina territorier. De länder som samarbetat med terrorister är icke-demokratiska länder, med stort internt förtryck och sociala orättvisor.

Terrordåd utförs inte med mål eller drivkraft att utrota fattigdom eller förtryck i världen. De berörda rörelserna strävar inte minst efter inflytande i sina hemländer. De är ett hot också mot människor där.

Utveckling i ekonomisk eller annan mening är omöjlig att förena med hårt förtryck. Den terror som det givits prov på de senaste åren har inte haft demokrati som mål.

Terrorn kan inte hindras av biståndsinsatser, eftersom terrorns mål inte är fattigdomsbekämpning. Däremot är biståndsinsatser nödvändiga för att undanröja den fattigdom, som utgör grund för folkligt stöd för extrema organisationer. Ledarskapet är dock inte sprunget ur fattigdom, utan har tvärtom tillgång till betydande resurser.

4 Hot från massförstörelsevapen

Massförstörelsevapen är ett allvarligt hot i terroristers händer. Det finns en risk – om än svår att kvantifiera – för attacker med massförstörelsevapen från organisationer och skurkstater. Detta gäller även efter Irakkriget.

Hittills har diskussionen om massförstörelsevapen fokuserats på hotet från kärnvapen. Utöver de etablerade kärnvapenmakterna beräknas många länder ha kapacitet att framställa kärnvapen. Risken för spridning av kunnande och teknik om kärnvapenframställning från ett mindre antal stater till terrornätverk finns där, men är kanske framförallt ett problem på lite sikt.

Men även om det bedöms mindre sannolikt att terroristgrupper idag har kärnvapen, finns risken att olika grupper får tillgång till kemiska och biologiska stridsmedel samt så kallade smutsiga bomber. Det senare är konventionella bomber där radioaktivt material ingår i egenskap av giftiga ämnen. Kemiska och biologiska vapen kan hota främst civila.

Ett av argumenten mot risken för användning av massförstörelsevapen har varit att ingen skulle vara dum nog att rikta attacker mot civila i västvärlden, vilket visat sig vara i grunden fel. Kriget kan komma till hemmaplan på sätt som bara för kort tid sedan var otänkbara.

5 Skydd mot terror med massförstörelsevapen

Det är nödvändigt att världens demokratier gör stora ansträngningar för att skydda sig och sina befolkningar mot massförstörelsevapen. I detta måste arbete för att hindra kärnvapenspridning ingå, liksom krav på nedrustning bland befintliga kärnvapennationer. Vidare måste åtgärder för att hindra spridning av teknik för kärnvapen- och missilframställning vidtas. Existerande lager av klyvbart material för kärnvapen måste övervakas. Icke-spridningsavtalet måste upprätthållas.

Ytterligare ett exempel på åtgärder är skapandet av ett gemensamt försvar mot missiler.

En förbisedd aspekt är att redan hot om användning av massförstörelsevapen av skurkstater skulle kunna användas för att hindra krishanteringsinsatser i konfliktområden. Ett gemensamt missilförsvar handlar därför inte bara om att skydda våra länders civilbefolkning mot terrorangrepp. Lika viktigt är att hindra att FN och världssamfundet försätts i en utpressningssituation, som omöjliggör krishanteringsinsatser och upprätthållandet av internationell fred och säkerhet.

Skurkstater får inte tillåtas styra EU:s eller FN:s fredsinsatser. Då riskerar mandaten från FN:s säkerhetsråd att bli ouppfyllda. EU saknar förmåga att försvara utsända trupper mot missilattacker.

I samarbete mellan USA, Europa och Ryssland kan grunden för ett gemensamt missilförsvar finnas. President Bush har tidigare inbjudit ”vänner och allierade”, inklusive Ryssland, till en diskussion om ett framtida gemensamt och heltäckande missilförsvar.

USA, Ryssland och världens demokratier har därvidlag nya och gemensamma säkerhetsintressen.

Sverige har intresse av och bör delta i samtal om och byggande av gemensamt missilförsvarsförmåga bland världens demokratier.

Fel! Okänt namn på

6 Gemensamma insatser

Dagens hot mot internationell fred och säkerhet klarar inget land att hantera på egen hand. Det är en viktig insikt för Sverige. Terrorism är ett gemensamt problem.

Terrorattackerna mot USA 2001 konstaterades av säkerhetsrådet vara ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Utbyte av information från personella källor, signalspaning och satellitspaning mellan underrättelsetjänster, polissamarbete om information och konkreta insatser vid enskilda fall av gränsöverskridande terrorism, samarbete för att bryta terroristernas finansiella styrka, ekonomiska sanktioner mot länder som på olika sätt stöder terrorgrupper, samarbete kring internationell flygsäkerhet samt stöd och gemensamt agerande vid insatser i enlighet med FN-stadgan är exempel på nödvändig internationell samverkan.

7 Tillsätt svensk terrorskyddskommission

Frågan är hur väl Sverige står rustat att möta de direkta hot som idag kan riktas mot landet.

Sverige saknar förmåga att agera vid storskaliga terroristangrepp. Sådana insatser faller mittemellan det som idag anses vara brottslighet, som skall hanteras av polisen och militära angrepp, som skall mötas av försvaret.

Det är ett djupt oroväckande perspektiv.

Problemet består i att det finns ett glapp mellan där polisens förmåga slutar och försvarets befogenhet börjar. Det kan också antas att den tid som krävs för beslut, samordning och mobilisering är för lång samt att kommunikationssystem inte är integrerade.

Om man översätter händelserna den 11 september i USA till ett svenskt perspektiv blir detta tydligt. Stockholms centrum, regeringsbyggnader och kärnkraftverk ligger bara minuters flygtid från Arlanda flygplats.

Kärnkraftverk övervakas av civil personal som har ansvar för säkerheten på marken. Luftrummet följs ej särskilt, någon möjlighet att agera mot inkommande flygplan finns inte heller. Detta är en militär uppgift. Permanent luftförsvaret finns inte för enskilda byggnader eller särskilt känsliga områden.

Polisens nationella insatsstyrka är för liten för att hantera storskaliga gisslantagningar, som den i Moskva häromåret. Det är tveksamt om nödvändig utrustning finns. I andra motioner visas hur svensk polis saknar möjlighet att störa ut GSM-nät i samband med bombhot eller -dåd.

Kunskapen om massförstörelsevapen – biologiska vapen, kemiska vapen och kärnvapen – finns inom militären, inte polisen. Likväl kan polisen vara den myndighet som sätts in vid ett terrorangrepp.

För att det svenska försvaret skall kunna fungera mot dagens hot i form av terrorattacker eller storskaliga utpressningssituationer måste glappen mellan polis och militär täppas till. Det är en fråga om att se över var beslut fattas, hur snabbt dessa kan fattas, vilka befogenheter polis respektive militär har

och bör ges samt utbildning och utrustning inom de båda myndigheterna. Scenarier kring terrorism bör samövas och spelas, så att möjligheten att hantera skarpa situationer utökas.

Det är möjligt att bygga permanenta regionala luftförsvår kring anläggningar och platser. Det finns redan personal som vaktar de anläggningar som skulle vara berörda. De har dock varken utbildning eller befogenhet för detta idag. Det är också möjligt att inrätta skydds-zoner av stängt luftrum kring dessa anläggningar, även om det ger praktiska olägenheter. Om dylika insatser är rimliga är en annan sak.

Ett särskilt problem skapas av de oerhört korta tider som står till förfogande för att bemöta terrorattacker. Det kan vara fråga om minuter. Därför måste besluts- och ledningssystem ses över i syfte att finna om det är möjligt att korta tider och hur långt det går att delegera ansvar.

Det är uppenbart att betydligt mer kan och måste göras för att skydda Sverige från terrorangrepp. Det är också möjligt att mer kan göras, men att det av olika skäl bedöms vara olämpligt. Hur avvägningen mellan det möjliga och lämpliga skall göras måste övervägas noga.

Det är rimligt att inventera platser och anläggningar som är av särskilt stor betydelse för samhällets funktioner och som också kan utgöra tänkbara mål för terrorangrepp. Det kan vara fråga om bl.a. installationer för vattenförsörjning, elförsörjning, kommunikationsnät, datanätverk, kärnanläggningar, militära installationer samt offentliga byggnader. Det bör heller inte bortses från att civila varit huvudmål för terroristernas angrepp de senaste åren. Ett stort antal civila offer har inte utgjort ett hinder för attacker, utan snarare varit ett direkt syfte med terrorattackerna. Efter att den ovan beskrivna inventeringen gjorts bör det övervägas hur och i vilka situationer särskilda skyddsinsatser kan och bör göras för dessa identifierade anläggningar och system.

Vissa delar av ovanstående problem har belysts i den så kallade 11 septemberutredningen, medan andra såsom luftförsvåraspekterna inte diskuterats. Ännu har dock inte nödvändiga förändringar genomförts, eller helheten i den behövda förändringen diskuterats.

På Regeringskansliet har inrättats en funktion som terroristernas samordnare. Denna funktion har ännu inte resulterat i en faktiskt förbättrad förmåga att förebygga eller möta terrorangrepp mot Sverige.

Regeringen bör tillsätta en terrordokumentation som hanterar de delar som inte tillräckligt utreds samt sätter in dessa i ett heltäckande sammanhang med syfte att bedöma hotbilden från den nya tidens terrorism. Utredningen bör bedöma landets möjligheter att försvara sig emot terrorattacker av olika slag samt föreslå nödvändiga förbättringar av denna vår kapacitet och beredskap. Eftersom frågeställningen rör skydd av landets säkerhet samt avvägningar mellan detta och förutsättningarna för ett öppet samhälle bör både berörda professioner och parlamentariker ingå.

Stockholm den 29 september 2005

Sten Tolgfors (m)